

Lietuvos Respublikos ūkio ministerija

**Mokslinio tiriamojo darbo
„Teisės suteikimo įrengti
naujas perdavimo ir (ar)
skirstymo dujų sistemas
naujoje dujofikuojamoje
teritorijoje procedūrų analizė
ir rekomendacijų dėl šių
procedūrų reglamentavimo
parengimas“ ataskaita**

2007 lapkritis

Lietuvos Respublikos ūkio ministerija

**Mokslinio tiriamojo darbo
„Teisės suteikimo įrengti
naujas perdavimo ir (ar)
skirstymo dujų sistemas
naujoje dujofikuojamoje
teritorijoje procedūrų analizė ir
rekomendacijų dėl šių
procedūrų reglamentavimo
parengimas“ ataskaita**

2007 lapkritis

Ataskaitos Nr.: 207061e
Leidimo Nr.: 01
Leidimo data: 2007.11.30

Ruošė: Darius Bieksa
Vidmantas Plankis
Mindaugas Janulis
Tikrino: Inga Valuntienė
Tvirtino: Inga Valuntienė

Turinys

Įvadas 3

1	Bendroji dalis	5
1.1	Projekto rengimas ir derinimas	5
1.2	Projekto išėities duomenys	6
2	ES šalių analizė	8
2.1	ES šalyse naudojamų metodų apžvalga	8
2.2	Supaprastinta atvirojo sezono procedūrų schema	16
2.3	Sąsajos su šiuo metu galiojančia tvarka Lietuvoje	17
3	Rekomendacijos dėl teisinio reglamentavimo	17
3.1	Siūlomas teisės akto projektas	17
3.2	Teisės akto „Naujų gamtinių dujų sistemų naujoje dujofikuojamoje teritorijoje įrengimo taisyklės“ projektas	17
3.2.1	I. Bendrosios nuostatos	17
3.2.2	II. Naujai dujofikuojamos teritorijos formavimas	17
3.2.3	III. Konkurso komisijos sudarymas ir darbo organizavimas	17
3.2.4	IV. Konkurso skelbimas	17
3.2.5	V. Konkurso dokumentai	17
3.2.6	VI. Dalyvių kvalifikaciniai reikalavimai	17
3.2.7	VII. Pasiūlymų rengimas, pateikimas ir keitimas	17
3.2.8	VIII. Konkurso dokumentų paaiškinimas	17
3.2.9	IX. Vokų su pasiūlymais atplėšimo procedūra	17
3.2.10	X. Pasiūlymu nagrinėjimas ir vertinimas	17
3.2.11	XI. Sprendimas apie konkursą laimėjusį pasiūlymą	17
4	Išvados	17

Įvadas

Gamtinių dujų įstatyme teigiama, kad: „Naujas perdavimo ar skirstymo sistemas naujoje dujofikuojamoje teritorijoje turi teisę įrengti juridiniai asmenys, įgiję šią teisę konkurso būdu“ (GD įstatymas, 8 straipsnis, 3 p.). Konkurso organizavimo ir vykdymo eigos etapai apibrėžiami šiame darbe pristatomose „Naujų gamtinių dujų sistemų naujoje dujofikuojamoje teritorijoje įrengimo taisyklėse“. Jose nuosekliai išdėstyta, kaip turi būti organizuojamas naujų teritorijų dujofikavimas. Taisyklėse veikiančiosios šalys:

- Dalyvis – pasiūlymą pateikusi dujų įmonė, kuri atitinka Gamtinių dujų perdavimo, paskirstymo, laikymo ir tiekimo licencijavimo taisyklėse nustatytus reikalavimus.
- Iniciatorius – šalis, kuri inicijuoja gamtinių dujų perdavimo ir (ar) skirstymo sistemos įrengimą naujuose dujofikuojamose teritorijose. Iniciatoriumi gali būti pats dalyvis arba savivaldybė, kuriai priklauso teritorija.
- Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisija (VKEKK).
- Komisija – sudaroma VKEKK. Jos nariai gali būti: VKEKK nariai, dujofikuojamos savivaldybės atstovai, dujofikuojamos savivaldybės verslo įmonių atstovai.

Visos veikiančiosios šalys yra suinteresuotos dujofikuoti naują teritoriją. Taisyklėse informuojama, kaip ir kokiais duomenimis remiantis turi būti formuojama naujai dujofikuojama teritorija. Kad šių teritorijų dujofikavimas vyktų skaidriai bei atitiktų konfidencialumo reikalavimus taisyklėse numatomos visų šalių pareigos ir teisės, jų bendradarbiavimo galimybės, pretenzijų ir ginčų sprendimo tvarka. Taip pat, įvardijami visi reikalingi dokumentai, reikalingi šalių bendradarbiavimui dujofikuojant naujas teritorijas, nurodomi dalyvių reikalaujami kvalifikaciniai reikalavimus. Skelbiamas konkursas, apie kurį yra pranešama per žiniasklaidos priemones, norintieji dalyvauti teikia savo pasiūlymus ir reikalingus dokumentus. Dalyviai taip pat turi galimybę keisti savo jau pateiktus pasiūlymus. Taisyklėse aprašoma pasiūlymų rengimo, pateikimo ir keitimo tvarka. Pasiūlymus nagrinėja ir vertina Komisija. Visi pasiūlymai yra rikiuojami pagal naudingumą, konkurso laimėtojas yra naudingiausią pasiūlymą pateikęs dalyvis. Jam suteikiama teisė dujofikuoti naują teritoriją.

1 Bendroji dalis

1.1 Projekto rengimas ir derinimas

2007 metų kovo 20 d. priimtas Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. X-1054 nustato, kad naujas perdavimo ar skirstymo sistemos naujoje dujojamos teritorijoje turi teisę įrengti juridiniai asmenys, įgiję šią teisę konkurso būdu (8 straipsnis, 3 p.).

2007 sausio 18 d. patvirtintos Nacionalinės energetikos strategijos 37 punktas skelbia „Šalies gamtinių dujų sistema bus plėtojama vadovaujantis atviros rinkos principais. Gamtinių dujų rinka bus plėtojama ir reguliuojama vadovaujantis ES direktyvų ir kitų ES teisės aktų nuostatomis bei priimtais įsipareigojimais ES. Valstybė remia projektus, kurie turi strateginę reikšmę dujų tiekimo patikimumui ir aplinkosaugos reikalavimams užtikrinti. Rėmimo būdus ir priemones nustatys Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Kol Lietuva gamtines dujas gauna iš vieno monopolinio šaltinio ir nesukurta alternatyvi ir konkurencinė šalies vartotojų aprūpinimo dujomis sistema, visiškai dujų rinkos liberalizavimas šalyje turi būti derinamas su ES direktyvos 2003/55EB 25 straipsnio 8 dalies nuostatomis, reglamentuojant šalyje veikiančių monopolinių dujų įmonių veiklą“.

Šiuo metu naujų perdavimo ir (ar) skirstymo dujų sistemų įrengimo naujoje teritorijoje aiškių reglamentavimo procedūrų, kurios atitiktų LR gamtinių dujų įstatymo ir Nacionalinės energetikos strategijos nuostatas, nėra.

Šiame moksliniame tiriamajame darbe pateikiama aukščiau minėtų reglamentavimo procedūrų analizė, kurioje pagrindinis dėmesys skiriamas ES šalyse taikomų teisės aktų apžvalgai, jų sisteminiui bei nustatytų geriausios praktikos elementų perkėlimui ir pritaikymui Lietuvos situacijai.

Rengiant naujų perdavimo ir (ar) skirstymo dujų sistemų įrengimo naujoje teritorijoje reglamentavimo procedūrų taisyklių/tvarkos projektą buvo konsultuojamasi su VKEKK ir AB „Lietuvos dujos“ atstovais. Vyko konsultacijos su Lietuvos Respublikos Ūkio ministerijos atstovais. Galutinis rengiamo taisyklių projekto derinimas atliktas su LR Ūkio ministerija bei VKEKK.

1.2 Projekto išeities duomenys

Pagrindiniai teisės aktai, kuriais buvo vadovaujama vykdant mokslinį tiriamąjį darbą ir rengiant teisės akto projektą, yra:

- Ü Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Žin., 2000, Nr. 74-2262).
- Ü Lietuvos Respublikos energetikos įstatymas (Žin., 2002, Nr. 56-2224).
- Ü Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymas (Žin., 2000, Nr. 89-2743, 2007, Nr. 43-1626).
- Ü Nacionalinė energetikos strategija (Žin., 2007, Nr. 11-430).
- Ü Lietuvos Respublikos statybos įstatymas (Žin., 1996, Nr. 32-788; 2001, Nr. 101-3597).
- Ü Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas (Žin., 2004, Nr. 21-617).
- Ü Gamtinių dujų perdavimo, paskirstymo, laikymo ir tiekimo licencijavimo taisyklės (Žin., 2001, Nr. 53-1878).
- Ü Gamtinių dujų perdavimo, paskirstymo, laikymo ir tiekimo taisyklės (Žin., 2002, Nr. 15-598).
- Ü 2003 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/55/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinti direktyvą 98/30/EB.
- Ü Vartotojų lėšomis iki Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo įsigaliojimo įrengtų bendrojo naudojimo sistemų ir gamtinių dujų kiekio matavimo priemonių išpirkimo ar perėmimo eksploatuoti gamtinių dujų perdavimo ir paskirstymo įmonių žinion tvarka (Žin., 2001, Nr. 54-1933).
- Ü Statybos techninis reglamentas STR 1.11.01:2002 „Statinių pripažinimo tinkamais naudoti tvarka“ (Žin., 2002, Nr. 60-2475).
- Ü Dujų perdavimo bei paskirstymo įmonių perdavimo bei paskirstymo sistemų techniniai ekonominiai duomenys.
- Ü Kiti ES ir nacionaliniai teisės aktai, reglamentuojantys gamtinių dujų sektoriaus organizavimo principus ir gamtinių dujų įmonių veiklą.
- Ü Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 1775/2005 dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų (<http://www.ukmin.lt/index.php/lit/Energetika/Gamtiniu/ESTaktai/>).
- Ü European Regulators' Group for Electricity and Gas. ERGEG Guidelines for Good Practice on Open Season Procedures (GGPOS). Ref: C06-GWG-29-05c, 21 May 2007 (http://www.ergreg.org/portal/page/portal/ERGEG_HOME/ERGEG_PC/ARCHIVE1/GGP%20for%20Open%20Season/C06-GWG-29-05c_GGPOS.pdf).
- Ü European Regulators' Group for Electricity and Gas. Treatment of New Infrastructure. European Regulators' Experience with Art. 22 exemptions of Directive 2003/55/EC Interim results of ERGEG survey. Ref: E07-TNI-01-04, 12 September 2007 (http://www.ceer.eu/portal/page/portal/ERGEG_HOME/ERGEG_DOCS/ERGEG_DOCUMENTS_NEW/GAS_FOCUS_GROUP/E07-TNI-01-04_Art.%2022-AnalysisReport_finalLAST.pdf).

2 ES šalių analizė

Šioje darbo dalyje pateikiama ES šalių praktikos analizė. Pagrindinis tyrimų šaltinis yra Europos elektros ir dujų reguliuotojų grupės (angl.: European Regulators' Group for electricity and gas - ERGEG) skelbiama oficiali medžiaga bei parengtos geriausios patirties gairės taikant atvirąjį sezoną.

Europos elektros ir dujų reguliuotojų grupę sudaro nepriklausomi nacionaliniai reguliuotojai, kurie teikia konsultacijas ir pagalbą Europos Komisijai elektros ir dujų rinkų konsolidavimo srityse. Grupė buvo įkurta 2003 metų lapkričio 11 d. remiantis Europos komisijos sprendimu 2003/796/EC.

Grupės nariai yra nacionalinių reguliavimo institucijų vadovai iš visų 27 Europos sąjungos šalių, tame tarpe ir Lietuvos valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos pirmininkas. Europos sąjungos šalys kandidatės ir Europos ekonominės zonos šalys dalyvauja grupės susitikimuose stebėtojų teisėmis (Islandija, Kroatija, Norvegija ir Turkija).

2.1 ES šalyse naudojamų metodų apžvalga

Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/55/EB, dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, nustatomos gamtinių dujų perdavimo, paskirstymo, tiekimo ir laikymo bendros taisyklės. Pateikiamos taisyklės, reglamentuojančios gamtinių dujų sektoriaus organizavimą ir funkcionavimą, įėjimą į rinką, kriterijus ir tvarką, pagal kurią suteikiami leidimai perduoti, paskirstyti, tiekti ir laikyti gamtines dujas bei eksploatuoti sistemas.

Direktyvos 25 straipsnyje kalbama apie naujos infrastruktūros įdiegimo nuostatas. Pagrindinis dėmesys skiriamas stambių naujų dujų infrastruktūros objektų, tokių kaip jungiamieji vamzdiniai tarp valstybių narių bei SGD ir saugyklų įrenginiai, įrengimo reikalavimams bei galimoms jų išimtims.

Remiantis direktyvą lydinčio 2005 metų rugsėjo 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento Nr. 1775/2005, dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų, 5 straipsnio 2 punktu, sistemų operatoriai privalo įgyvendinti ir paskelbti nediskriminuojančius ir skaidrius pajėgumų paskirstymo mechanizmus,

kurie duotų reikiamus ekonominius ženklus veiksmingam ir maksimaliam techninių pajėgumų naudojimui bei palengvintų investicijas į naują infrastruktūrą.

Galima išskirti du naudojamus metodus, kuriais identifikuojamas pajėgumų poreikis naujose rinkose, tai:

- Gamtinių dujų sistemų plėtra remiantis nacionalinio planavimo nuostatomis, vykdant nuolatinį konsultavimą su esamais ir būsimais vartotojais. Šis metodas, su nežymiais skirtumais, taikomas praktiškai visuose ES šalyse.
- Rekomenduojamos taikyti atvirojo sezono procedūros. Atvirojo sezono procedūros, tai tokios procedūros, kurios leidžiančios skaidriai ir nediskriminuojančiai nustatyti rinkos poreikį naujos infrastruktūros įdiegimui.

Europoje veikianti Europos elektros ir dujų reguliuotojų grupė 2007 gegužės mėnesį pristatė gerosios patirties ataskaitą (toliau – Gairės), kurioje nurodomos rekomenduotinos naujos infrastruktūros įrengimo procedūros taikant atvirojo sezono metodą.

Poreikis taikyti atvirojo sezono procedūras

Energijos teikimo saugumas ir konkurencingumo didinimas vidinėse Europos sąjungos gamtinių dujų rinkose reikalauja pakankamos infrastruktūros. Konkurencingumo augimui užtikrinti infrastruktūra privalo tenkinti rinkos poreikius. Prisijungimo galimybės turi būti skaidrios ir nediskriminuojančios.

Atvirasis sezonas padeda investuotojui ar „projekto rėmėjui“ užtikrinti šiuos infrastruktūros naudojimo ir plėtros reikalavimus. Iš esmės atvirasis sezonas yra dviejų etapų procesas, leidžiantis efektyviai konsultuoti rinką bei identifikuoti naujos infrastruktūros poreikį bei jos pristatymo terminus. Šios procedūros užtikrina skaidrų bei nediskriminuojantį pajėgumų paskirstymą.

Brandžiose rinkose gali būti naudojami ir kiti rinkos sąlygomis besiremiantys galios poreikio nustatymo mechanizmai, tačiau jie kaip ir atvirojo sezono procedūros turi pateikti skaidrius ir nediskriminuojančius rezultatus.

Kai kuriose šalyse narėse sprendimas investuoti į naują infrastruktūrą yra priimamas vyriausybėje vykdant nacionalinį planavimo procesą. Šiuo atveju gaunami rezultatai turi atitikti skaidrumo ir nediskriminavimo reikalavimus.

Atvirojo sezono taikymas

Tam tikrų investicijų atvejų atvirojo sezono taikymas generuotų aukštesnius kaštus nei naudą. Todėl atvirojo sezono taikymas nėra priskiriamas be išimties visoms investicijoms.

Gairės taikytinos įrengiant naują gamtinių dujų perdavimo, suskystintų dujų ir gamtinių dujų saugojimo infrastruktūrą, taip pat apima esamos infrastruktūros plėtrą bei rekonstrukciją.

Gairių taikymas išskirtinai paskirstymo infrastruktūrai nėra rekomenduojamas, nebent diegtina paskirstymo sistema bus naudojama užtikrinant kartu ir perdavimo sistemos poreikius.

Taipogi gaires vertėtų naudoti tiek toms investicijoms, kurios sąlygoja ženklų naujų pajėgumų įdiegimą. Kiekio „ženklūs nauji pajėgumai“ nustatymas yra paliekamas nacionalinio reguliavimo institucijai.

Gairės netaikomos projektams, kurie yra jau pradėti ir neturėjo patirties taikant minėtas gaires.

Sąlygos atvirojo sezono taikymui

Prieš pradėdant atvirąjį sezoną ir numatant investicijų poreikį būtina maksimaliai išnaudoti esamą infrastruktūrą, įgyvendinant tinkamus perkrovų valdymo mechanizmus leidžiančius išvengti kontraktinių perkrovų.

Jeigu egzistuoja fizinė perkrova ir ši perkrova yra ženkli, papildomos investicijos bus neišvengiamos. Geriausiu atveju, tokia situacija turėtų būti iš anksto prognozuojama, nes naujos infrastruktūros statyba trunka metus.

Teoriškai, egzistuojančios infrastruktūros operatorius iš pajėgumų suteikimo atsisakymo, prognozių ir kitų signalų matys, kad esama infrastruktūra nėra pakankama ir nuspręs ją plėsti. Taip pat galimi atvejai kai vyriausybė arba nacionalinis reguliuotojas nuspręs, kad investicijos reikalingos ir įpareigos sistemos operatorių šias investicijas atlikti ar jas patvirtins. Abiem atvejais sistemos operatorius taps investuotoju į infrastruktūrą. Kitas atvejis, kai užsienio investuotojai nustatys naujos infrastruktūros poreikį ir nuspręs investuoti. Teisinio reguliavimo sistema šalyje turi leisti tokias investicijas.

Jeigu sistemos operatorius arba užsienio investuotojas nenusprendžia, arba jam nėra nurodoma vykdyti būtinų investicijų, gamtinių dujų tiekėjai gali pranešti sistemos operatoriui, kad egzistuojanti infrastruktūra yra nepakankama ir nebegali patenkinti jų poreikių. Jeigu sistemos operatorius atitinkamai nereaguoja, tiekėjai gali kreiptis į nacionalinį reguliuotoją ar kitą reguliavimo instituciją siekti paramos bei oficialaus pripažinimo, kad susidarančios perkrovos yra pakankamai ženklios ir reikalauja naujų investicijų.

Atvirojo sezono struktūra

Atvirojo sezono procedūros pateiktose Gairėse skiriamos į du įgyvendinimo etapus. Pirmojo etapo metu yra nustatomas rinkos pajėgumų poreikis bei jų pateikimo terminai. Antrojo etapo metu rinkos dalyviams pareiškusiems pageidavimą naujų pajėgumų gavimui yra teikiami pasiūlymai, o šiems sutikus, pasirašomi įsipareigojimo susitarimai.

Pirmasis etapas: rinkos poreikių nustatymas

Prieš pradedama atvirojo sezono procedūras rekomenduojama atlikti paruošiamuosius darbus.

Investuotojas turi praveisti konsultacijas su potencialiais vartotojais ir nustatyti galios poreikį bei jo pateikimo terminus. Lygiagrečiai turėtų būti įvertintos ekonominės bei techninės projekto vystymo galimybės.

Investuotojas informuoja nacionalinę reguliavimo instituciją apie planuojamą vykdyti atvirąjį sezoną bei pristato planuojamos vykdyti procedūros detales. Šiuo atveju reguliavimo institucija turi galimybę patikrinti ar investuotojo pasiūlymas yra tikslingas bei nediskriminuojantis.

Atvirojo sezono pranešimas

Atvirojo sezono pranešimas turi būti pakankamai išviešintas. Jis turėtų pritraukti trečių šalių dėmesį ir leisti užtikrinti prasmingą jų dalyvavimą. Rekomenduojama, kad informavimas apimtų tiek vietinės, tiek tarptautinės medijos kanalus. Taip pat rekomenduojama patalpinti skelbimą nacionalinio reguliuotojo interneto svetainėje. Siekiant nediskriminuoti užsienio investuotojų, atvirojo sezono pranešimas turėtų būti prieinamas ir anglų kalba.

Rekomenduojama, kad atvirojo sezono pranešimas turėtų pateikti šią informaciją:

- Pradžios ir pabaigos terminai neįpareigojančių pasiūlymų atlikimui. Periodas turi būti pakankamai ilgas, kad pritrauktų kuo daugiau rinkos dalyvių bei gali kisti priklausimai nuo projekto dydžio. Siūloma, kad minimali periodo trukmė būtų lygi trimis mėnesiams;
- Paaiškinimas kaip atlikti neįpareigojantį pasiūlymą;
- Nurodyti būdai kaip bus užtikrinamas iš rinkos dalyvių gautos informacijos konfidencialumas;
- Pristatytas metodas arba „ekonominis testas“, kuris bus naudojamas įvertinant reikalingų įrengti pajėgumų dydį;
- Pristatomos pajėgumų paskirstymo taisyklės tam atvejui, jeigu atvirojo sezono metu nustatytas pajėgumų poreikis nebus patenkintas;
- Data, kuomet rinkos dalyviams bus pristatyti pajėgumo paskirstymo mechanizmai;
- Data, kada rinkos dalyvių bus paprašyta pasirašyti įpareigojančius susitarimus;

- Kreditą garantuojančių institucijų garantijos ir depozitai, kuriuos privalės pateikti atvirojo sezono dalyviai pasirašydami įpareigojančius susitarimus;
- Tipinio įpareigojančio susitarimo pavyzdys, kuris privalo būti suderintas su nacionaline reguliavimo institucija;
- Procedūros ir laiko grafikai nusakantys derinimo procesą institucijose;
- Galimos koordinavimo problemos bei jų sprendimo būdai;
- Sprendimo mechanizmai taikomi viršijus kaštus;
- Taikytinos baudos investuotojui, jeigu galia nėra pateikta laiku.

Šalia pagrindinės informacijos apibūdinančios atvirojo sezono procedūras turėtų būti pristatytas pats projektas. Tipiniam perdavimo projektui minimali informacija turėtų apimti:

Neįpareigojantys pasiūlymai atsiliepiant į atvirojo sezono pranešimą

Atvirasis sezonas suinteresuotoms pusėms leidžia nustatyti reikalingo tipo ir dydžio pajėgumus (pristatymo ir paėmimo taškai, sutarties laikotarpis) kiekvienam naujos sistemos projektavimo sprendimui ar sistemos išplėtimo atvejui.

Atvirasis sezonas leidžia vartotojams komentuoti investuotojo pasiūlymo pakeitimus, kurie nukreipti vartotojų poreikių gerinimui. Pasiūlymo pakeitimai turėtų minimaliai įtakoti:

- Sistemos eksploatavimo terminus;
- Sistemos naudojimo periodą;
- Teikiamų paslaugų tipus (nepertraukiami/pertraukiami pajėgumai);
- Dujų pristatymo ir paėmimo taškus;
- Pateiktą galią kiekviename taške;
- Kaimyninių sistemos operatorių siūlomus produktus ir paslaugas..

Sureguliuojimas ir sprendimų priėmimas gavus pasiūlymus

Tuo atveju, jeigu po neįpareigojančių pasiūlymų pateikimo iš esmės pasikeičia galingumo kaina ar kita svarbi informacija, privalo būti organizuojamas naujas neįpareigojančių pasiūlymų teikimo etapas.

Jeigu atvirasis sezonas atskleidžia, kad pagal gautus pasiūlymus pajėgumų poreikis rinkoje yra mažesnis negu pateiktas investuotojo siūlyme, ir šie siūlomi pajėgumai negali būti proporcingai sumažinti:

- a) jeigu tinka, investuotojas gali praveisti naują neįpareigojančių pasiūlymų teikimo etapą naudodamas kitą tarifą;
- b) priešingu atveju, turi būti atliktas ekonominis įvertinimas nustatantis ar investicijos bus daromos ar stabdomos:
 - Ekonominis vertinimas turi būti patvirtintas nacionalinės reguliavimo institucijos;
 - Nepakankamas pajėgumų poreikis gali būti nustatytas tiek pirmojo atvirojo sezono metu, tiek antrojo. Ekonominis vertinimas turi apimti abu šiuos atvejus;
 - Investuotojas turi turėti galimybę vykdyti investicijas.

Jeigu yra nustatoma, kad pajėgumų poreikis viršija numatytus investuotojo projekte, investuotojas turi pakoreguoti savo pasiūlymą ir praveisti naują atvirąjį sezoną remiantis nauju pasiūlymu, nebent pajėgumų didinimas nėra techniškai įmanomas.

Antrasis etapas: Pajėgumų paskirstymas bei įsipareigojančių sutarčių pasirašymas

Rinkos tyrimas, leidžiantis nustatyti rinkoje egzistuojančius poreikius bei galios pardavimo terminus, yra būtinas. Bet siekiant, kad tokie tyrimai būtų išties efektyvūs juos turi lydėti nediskriminuojantys galios paskirstymo mechanizmai. Toliau šioje dalyje kaip tik ir pristatomi pagrindiniai principai leidžiantys užtikrinti nediskriminuojančių paskirstymo mechanizmų naudojimą.

Jeigu pirmojo atvirojo sezono metu pajėgumų poreikio ekonominis įvertinimas nustato, kad investavimas yra perspektyvus, investuotojas paskirsto turimus pajėgumus tarp dalyvių.

Gali būti taikomi skirtingi pajėgumų paskirstymo metodai. Investuotojo pasirinktas metodas privalo tenkinti skaidrumo ir nediskriminavimo reikalavimus. Šių reikalavimų vykdymą prižiūri nacionalinė reguliavimo institucija.

Vykdamas pajėgumo paskirstymą reikia atkreipti dėmesį į trumpalaikius galios rezervavimo atvejus. Jie gali padidinti tarifą, tačiau nauda gauta padidėjus konkurencijai turėtų atsverti šiuos kaštus.

Jeigu atvirojo sezono dalyviai sutinka su pajėgumų paskirstymu, investuotojas pasiūlo sudaryti įsipareigojančias sutartis. Šioje sutartyje iš informacijos, kuri buvo sukaupta prieš tai vykusiuose etapuose, investuotojas gali plačiau pristatyti teiktinas paslaugas. Tai apima:

a) Tarifai arba jų nustatymo metodai turi būti aiškūs:

- i. Jeigu pateikiami tiksliai indikaciniai tarifai bei jų skaičiavimo metodas, papildomai turi būti pateikiama visa prieinama informacija, leidžianti vartotojui kuo tiksliau įvertinti galutinį tarifo dydį.
- ii. Jeigu ilgo periodo tarifai arba jų skaičiavimo metodas nėra pateikiamas, vartotojams turi būti suteikta informacija, leidžianti kuo tiksliau nustatyti galimus tarifų svyravimus.

b) Investuotojas turi aiškiai įvardinti, kiek pajėgumų bus pastatyta

Investuotojas turi teisę paprašyti potencialaus sistemos vartotojo pateikti banko garantiją arba sumokėti tam tikrą mokestį nustatytą pagal parametrus pateiktus pasirašytoje įsipareigojimo sutartyje. Numatomos garantijos ir mokesčiai turi būti pagrįsti ir nebūti diskriminaciniai naujų dalyvių atžvilgiu.

Susijusi reguliavimo institucija turi turėti priėjimą prie sutarčių tarp investuotojo ir tiekėjų ir patvirtinti, kad visiems tiekėjams taikomos vienodos sutarties sąlygos.

Jeigu vartotojas nepateikia nustatytų pajėgumų, atvirojo sezono dalyviams turi būti numatyta finansinio kompensavimo galimybė.

Jeigu kuris nors atvirojo sezono dalyvis yra nepatenkintas pasiūlytu pajėgumų paskirstymu ir nusprendžia jų atsisakyti, atsilaisvinę pajėgumai yra pasiūlomi kitiems atviro sezono dalyviams. Nacionalinė reguliavimo procedūra prižiūri, kad šis procesas atitiktų skaidrumo ir nediskriminavimo kriterijus. Jeigu atsilaisvinę pajėgumai negali būti perparduoti kitiems atvirojo sezono dalyviams, turi būti atliktas ekonominis įvertinimas nustatantis ar vertą toliau vykdyti projektą.

Atvirojo sezono rezultatai

Tuomet kai yra priimtas galutinis sprendimas dėl investavimo ir yra pasirašytos įsipareigojimo sutartys, turi būti viešai paskelbta ši informacija (išskyrus tuos atvejus jeigu nacionalinė reguliavimo institucija patvirtina, kad informacija yra komercinė paslaptis):

- Sprendimas dėl investicijų vykdymo (galutinis sistemos projektas, galia, darbų atlikimo grafikas bei nustatytas eksploatacijos pradžios terminas).
- Tarifas ir sutarties galiojimo laikas

Nacionalinė reguliavimo institucija gali pageidauti įvertinti ar įvykęs atvirasis sezonas davė tenkinančius rezultatus. Konkrečiai ji gali įvertinti ar galutiniai investavimo sprendimai yra adekvatūs rinkoje esantiems poreikiams bei sistemos plėtros galimybėms. Tam tikslui investuotojas privalo pateikti institucijai visus šio tikslo pasiekimui reikalingus dokumentus.

Koordinavimas su kaimyniniais sistemų operatoriais

Tiekėjų galimybė naudotis duotąja infrastruktūra dažnai priklauso nuo konkurenčių pajėgumų buvimo sistemoje. Investuotojas turi koordinuoti veiklą su kaimyniniais sistemų operatoriais ir užtikrinti suderinamų paslaugų tiekimą. Tai reiškia:

- a) Atvirojo sezono dalyviai, šalia investuotojo teikiamų paslaugų turi turėti galimybę naudotis ir kaimyninių sistemų paslaugomis.
- b) Investuotojo ir kaimyninių sistemų operatorių siūlomi produktai turi būti tarpusavyje suderinami.
- c) Produktų tiekimo organizavimas turi būti koordinuojamas panaudojant suderinamus arba koordinuojamus laiko grafikus ir procesus, įtraukiant suderinamus arba koordinuojamus informacijos teikimo procesus. Būtina tiksliai apibrėžti investuotojo ir kaimyninių sistemų operatorių pareigas ir atsakomybę minėtuose procesuose.

Koordinavimas tarp investuotojo ir kaimyninių sistemų operatorių turi prasidėti kaip galima anksčiau. Jeigu koordinavimas nevyksta, nacionalinė reguliavimo instituciją turėtų iškelti šį klausimą dar prieš prasidedant atvirajam sezonui.

Koordinavimas su kaimyniniais užsienio sistemų operatoriais

Kažkuriais atvejais investuotojas privalės koordinuoti su užsienio sistemų operatoriais. Šiais atvejais iškilis ir koordinavimo poreikis su nacionalinėmis reguliavimo institucijomis.

Nacionalinio reguliavimo institucijos turi užtikrinti, kad jų taikomos reguliavimo sistemos yra aiškios bei pakankamai suderinamos, užtikrinančios investuotojui ir sistemų operatoriams galimybę planuoti atvirąjį sezoną ir teikti suderinamus produktus bei procesus. Institucijos turi užtikrinti galimybę investicijoms net jeigu taikomos reguliavimo sistemos nėra pilnai suderinamos.

Nacionalinio reguliavimo institucijos turi kartu atlikti atvirojo sezono procedūrų monitoringą bei spręsti klausimus kilusius jų metu.

Daug klausimų iškilis tarp investuotojo ir kaimyninių sistemų operatorių dėl kaštų paskirstymo bei kompensavimo. Labai svarbu, kad reguliuojanti institucija laiku ir koordinuotai tarpininkautų sprendžiant šiuos klausimus.

2.2 Supaprastinta atvirojo sezono procedūrų schema

2 skyriuje pateiktas išsamus atvirojo sezono taikymo gairių aprašas leidžia susipažinti su pakankamai detaliais naujos infrastruktūros įrengimo aspektais konku-

rencingoje rinkoje. Šioje dalyje pateikiama supaprastinta atvirojo sezono procedūrų schema, pagrindinį dėmesį skiriant atskirų dalyvių funkcijų identifikavimui.

Lentelė 1 Atvirojo sezono etapai

Etapo pavadinimas	Veikiantys dalyviai ir jų funkcijos
Poreikio pradėti atvirojo sezono procedūras nustatymas	Atvirojo sezono poreikį nustato sistemos operatorius, nacionalinė reguliavimo institucija vykdydama vyriausybės nutarimą arba išnagrinėjusi tiekėjų prašymus ir nustačiusi, kad sudarančios pajėgumų perkrovos yra ženklios ir reikalauja naujų investicijų
Rinkos poreikių nustatymas	<p>Pajėgumų (infrastruktūros) poreikį naujoje rinkoje nustato investuotojas. Juo gali būti jau esamos sistemos operatorius arba užsienio investuotojas (investuotojų grupė). Nustatomi techniniai bei ekonominiai projekto vystymo aspektai.</p> <p>Nacionalinis reguliuotojas (NR) informuojamas apie planus vykdyti atvirojo sezono procedūras. NR patikrina atvirojo sezono planavimo dokumentus ir nustato ar jie yra skaidrūs bei nediskriminuojantys.</p>
Pranešimas apie atvirojo sezono pradžią	Pranešimas platinamas investuotojo iniciatyva. Jame pateikiama detali informacija apie planuojamą vykdyti projektą.
Neipareigojančių pasiūlymų teikimas	Investuotojas teikia pasiūlymus rinkos dalyviams.
Ekonominis įvertinimas ir sprendimas dėl projekto tęsimo	<p>Gavus potencialių vartotojų atsakymus investuotojas patikrina projekte numatytus ir gautus pasiūlymus. Nustatoma, ar projektas vis dar ekonomiškai gyvybingas, ar būtina jo korekcija.</p> <p>NR prižiūri ir patikrina ekonominį bei techninį projekto vertinimą, tikrina atitikimą skaidrumo bei nediskriminavimo kriterijams.</p>

Lentelė 1 Atvirojo sezono etapai (tęsinys)

Pajėgumų paskirstymas ir įsipareigojančių susitarimų pasirašymas	Nustačius, kad projektas yra ekonomiškai gyvybingas ir techniškai įgyvendinamas, vartotojams siūloma pasirašyti įsipareigojančias sutartis, kuriose pateikiama informacija apie planuojamus teikti produktus bei procesus, jų kainas (ar kainos nustatymo būdai). Numatomos kompensavimo galimybės investuotojui neįvykdžius sutartinių įsipareigojimų. NR vykdo šio etapo monitoringą.
Sprendimo dėl investavimo priėmimas ir viešas informavimas	Įvertinus rezultatus, gautus pasirašius įsipareigojančias sutartis, priimamas galutinis sprendimas dėl investicijų vykdymo. Viešai informuojama apie planuojamus vykdyti darbus ir jų atlikimo terminus.

2.3 Sąsajos su šiuo metu galiojančia tvarka Lietuvoje

Kaip jau buvo minėta, Lietuvoje šiuo metu nėra teisinės bazės reglamentuojančios naujos gamtinių dujų sistemų infrastruktūros įrengimo procedūrą, kuri remtųsi LR Gamtinių dujų įstatyme priimta nauja nuostata, kad: „Naujas perdavimo ar skirstymo sistemas naujoje dujų fiksavimo teritorijoje turi teisę įrengti juridiniai asmenys, įgiję šią teisę konkurso būdu“ (GD įstatymas, 8 straipsnis, 3 p.).

Ši nuostata skiriasi nuo ES šalims siūlomos taikyti metodikos, kurioje investuotojo parinkimas nėra vykdomas konkursiniu būdu. Atsižvelgiant į šią situaciją toliau bus pristatomas teisės akto projektas, kuriame bus stengiamasi įtraukti tiek konkurso pravedimo reikalavimą, tiek pagrindines gairių nuostatas.

3 Rekomendacijos dėl teisinio reglamentavimo

Atlikus ES šalių geriausios praktikos analizę bei įvertinus Gamtinių dujų įstatyme apibrėžtus principus toliau darbe pateikiamos rekomendacijos dėl naujų perdavimo ir (ar) skirstymo dujų sistemų įrengimo naujoje teritorijoje procedūrų reglamentavimo.

Rekomendacijų pagrindu parengtas naujas teisės akto projektas, kuris reglamentuoja teisės suteikimą įrengti naujas perdavimo ir (ar) skirstymo dujų sistemas naujoje dujojifikuojamoje teritorijoje.

Pagrindinis uždavinys siekiant nustatyti naujų teritorijų dujojifikavimo tvarką yra natūralios monopolijos (pvz.: dujų perdavimas ir skirstymas) veikimo principų derinimas vykdant konkurso procedūras. Svarbiausia vieta yra vienodų sąlygų visiems konkurso dalyviams užtikrinimas. Tai liečia tiek pradinių duomenų pateikimą konkurso dokumentacijoje, tiek papildomos informacijos apie planuojamus naujus vartotojus gavimą pasiūlymo rengimo etape. Rengiant pasiūlymus kiekvienas dalyvis individualiai tirs infrastruktūros plėtros teritorijoje poreikį. Nustatyti suminiai infrastruktūros poreikiai tiesiogiai priklausys nu derybų eigos bei investuotojo gebėjimo pritraukti naujus vartotojus.

Toliau darbe pristatomas rekomendacijų pagrindu parengtas teisės akto projektas bei pagrindžiamos jame priimtos nuostatos.

3.1 Siūlomas teisės akto projektas

Žemiau pateikiamas „Naujų gamtinių dujų sistemų naujoje dujojifikuojamoje teritorijoje įrengimo taisyklės“ projektas.

Šis teisės akto projektas rengimas buvo derinamas su Lietuvos Respublikos ūkio ministerija, VKEKK ir AB „Lietuvos dujos“.

3.2 Teisės akto „Naujų gamtinių dujų sistemų naujoje dujofikuojamoje teritorijoje įrengimo taisyklės“ projektas

3.2.1 I. Bendrosios nuostatos

1. Naujų gamtinių dujų sistemų naujoje dujofikuojamoje teritorijoje įrengimo taisyklės (toliau vadinama – Taisyklės) reglamentuoja konkursų naujoms gamtinių dujų perdavimo ir (ar) skirstymo sistemoms naujose dujofikuojamose teritorijose įrengti organizavimo tvarką, konkurse dalyvaujančių asmenų teises, pretenzijų ir ginčų sprendimo tvarką.

2. Organizuojant konkursą naujoms gamtinių dujų perdavimo ir (ar) skirstymo sistemoms naujose dujofikuojamose teritorijose įrengti (toliau vadinama – konkursas), vadovujamasi Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymu (Žin., 2000, Nr. 89-2743, 2007, Nr. 43-1626), Gamtinių dujų perdavimo, paskirstymo, laikymo ir tiekimo licencijavimo taisyklėmis (Žin., 2001, Nr. 53-1878), kitais teisės aktais ir šiomis Taisyklėmis .

3. Šiose Taisyklėse vartojamos sąvokos:

Dalyvis – pasiūlymą pateikusi dujų įmonė, kuri atitinka Gamtinių dujų perdavimo, paskirstymo, laikymo ir tiekimo licencijavimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 19 d. nutarimu Nr. 743 „Dėl gamtinių dujų perdavimo, paskirstymo, laikymo ir tiekimo licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2001, Nr. 53-1878), nustatytus reikalavimus dujų perdavimo ir paskirstymo licencijoms gauti arba jau turinti tokią licenciją.

Pasiūlymas – dalyvio raštu pateiktų dokumentų visuma, kurią sudaro:

- prašymas dujofikuoti naują teritoriją;
- dujofikavimui reikalingų lėšų poreikį pagrindžiantis investicijų projektas;
- dalyvio kvalifikacinius reikalavimus nusakantys dokumentai,

kuriais dalyvis siūlo naujose teritorijose, kurioms paskelbtas konkursas, įrengti gamtinių dujų perdavimo ir (ar) skirstymo sistemas pagal konkurso organizatorių nustatytas sąlygas.

Kitos šiose Taisyklėse vartojamos sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatyme ir Gamtinių dujų perdavimo, paskirstymo, laikymo ir tiekimo licencijavimo taisyklėse vartojamas sąvokas.

4. Konkursas vykdomas laikantis lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principų bei konfidencialumo reikalavimų.

3.2.2 II. Naujai dujofikuojamos teritorijos formavimas

5. Naujai dujofikuojamos teritorijos yra skirstomos vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymu (Žin., 1994, Nr. 60-1183). Mažiausias teritorijos dalimi nustatomas vienetas, kuris gali būti dujofikuojamas – savivaldybė.

6. Gamtinių dujų perdavimo ir (ar) skirstymo sistemos įrengimą naujuose dujofikuojamose teritorijose gali inicijuoti savivaldybė, kuriai priklauso planuojama dujofikuoti teritorija, arba juridinis asmuo, kuris atitinka Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatyme ir Gamtinių dujų perdavimo, paskirstymo, laikymo ir tiekimo licencijavimo taisyklėse nustatytus reikalavimus dujų perdavimo ir paskirstymo licencijoms gauti ar jau turintis tokią licenciją (toliau vadinama - iniciatorius).

7. Iniciatorius kreipiasi į VKEKK ir pateikia prašymą pradėti nurodytos naujos teritorijos dujofikavimo procedūrą. Iniciatorius pateikia savo turimą informaciją apie planuojamoje teritorijoje esančius vartotojus, kurie išreiškė norą prisijungti prie planuojamų įrengti gamtinių dujų sistemų. 8. VKEKK dujų skyrius per 10 darbo dienų nuo prašymo dujofikuoti naują teritoriją gavimo pradeda vykdyti konkursinės dokumentacijos paruošimui reikalingos informacijos rinkimą:

8.1. VKEKK dujų skyrius apie ketinimus dujofikuoti naują teritoriją paskelbia regioniniame ir vietos laikraščiuose, taip pat savivaldybės, kurios teritoriją norima dujofikuoti, interneto tinklalapyje ir pakviečia suinteresuotus vartotojus teikti paraiškas.

8.2. Skelbime turi būti nurodyta:

8.2.1. norimos dujofikuoti teritorijos pavadinimas, savivaldybės, kuriai priklauso teritorija, pavadinimas ir administracijos buveinė, kodas, elektroninio pašto adresas, telefono ir fakso numeriai;

8.2.2. planuojami teritorijos dujofikavimo terminai (ne daugiau kaip 3 dujofikavimo etapai trijų kalendorinių metų laikotarpyje);

8.2.3. sąlygos vartotojams, norintiems prisijungti prie planuojamų įrengti gamtinių dujų sistemų;

8.2.4. nebūtiniai vartotojai savo paraiškose prijungti prie dujų sistemos nurodo:

- dujofikuojamos įmonės pavadinimą, administracijos buveinę, kodą, elektroninio pašto adresą, telefono ir fakso numerius;
- numatomus 10 metų laikotarpyje naudoti dujų kiekius;
- maksimalų dujų kiekį per valandą ir per parą;

- metinio dujų kiekio procentinį pasiskirstymą per metus;
- pageidaujamą dujų naudojimo pradžią (pagal 8.2.2. punkte nurodytus terminus);

8.2.5. būtiniai vartotojai savo paraiškose prijungti prie dujų sistemos nurodo:

- pavardę, vardą, dujofikuojamo namo ar buto adresą; o jeigu tai bendrija?
- pageidaujamą dujų naudojimo pradžią (pagal 8.2.2. punkte nurodytus terminus).

9. Laikotarpis, per kurį priimamos paraiškos iš vartotojų norinčių prisijungti prie planuojamų įrengti gamtinių dujų sistemų, turi trukti ne trumpiau kaip 3 mėn.

10. VKEKK per 15 darbo dienu nuo paraiškų priėmimo laikotarpio pabaigos parengia konkurso dokumentus ir paskelbia konkursą.

3.2.3 III. Konkurso komisijos sudarymas ir darbo organizavimas

11. VKEKK priima sprendimą naujoms gamtinių dujų perdavimo ir (ar) skirstymo sistemoms naujose dujofikuojamose teritorijose įrengti. Konkurso vykdo VKEKK sudaryta konkurso komisija (toliau vadinama – Komisija). VKEKK nustato Komisijai užduotis ir suteikia visus įgaliojimus vykdyti tas užduotis. Komisija dirba pagal ją sudariusios institucijos patvirtintą darbo reglamentą ir jai atsiskaito. Už Komisijos veiksmus atsako ją sudariusi institucija. Komisijos darbo reglamente turi būti nustatytas Komisijos sprendimų priėmimo būdas, Komisijos sprendimų įforminimas, pateiktų pasiūlymų vertinimo parametrai ir parametrų vertinimas, nagrinėjimas ir kita. Komisijos nariais gali būti: VKEKK darbuotojai; dujofikuojamos savivaldybės paskirti atstovai; dujofikuojamos savivaldybės verslo įmonių atstovai. 12. Komisijos nariai už savo veiką atsako pagal Lietuvos Respublikos įstatymus.

3.2.4 IV. Konkurso skelbimas

13. Komisija apie konkursą skelbia „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“, regioniniame ir vietos laikraščiuose, taip pat savivaldybės, kurios teritorijoje bus vykdomas konkursas, interneto tinklalapyje - centriniame viešųjų pirkimų portale <http://www.cvpp.lt>. Skelbimas gali būti išspausdintas ir kituose leidiniuose, paskelbtas per radiją, televiziją ar kituose interneto tinklalapiuose.

14. Skelbime turi būti nurodoma:

14.1. teritorijos, kurios dujofikavimui bus vykdomas konkursas, pavadinimas, savivaldybės, kuriai priklauso teritorija, pavadinimas ir administracijos buveinė, kodas, elektroninio pašto adresas, telefono ir fakso numeriai;

14.2. darbų atlikimo terminai;

14.3. kaip, kur ir iki kokios datos (laikas nurodomas valandos ir minutės tikslumu) galima gauti konkurso dokumentus;

14.4. dokumentai, kuriuos komisijai turi pateikti dalyviai (tarp jų ir dokumentai, patvirtinantys, kad dalyvio kvalifikacija atitinka konkurso dokumentuose nustatytus kvalifikacinius reikalavimus);

14.5. jeigu už konkurso dokumentus komisija ima užmokestį, kurį sudaro dokumento kopijavimo ir pateikimo dalyviams faktinės išlaidos, – užmokesčio dydis ir mokėjimo tvarka.

3.2.5 V. Konkurso dokumentai

15. Komisija konkurso dokumentuose pateikia išsamią informaciją apie konkurso sąlygas, vertinimo parametrus ir vertinimo procedūras. Konkurso dokumentuose turi būti nurodyta:

15.1. pasiūlymo rengimo reikalavimai, kurie konkurso dalyviams leistų pateikti konkuruojančius pasiūlymus, atitinkančius lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principus bei konfidencialumo reikalavimus.

15.2. teritorija, kurioje bus įrengtos gamtinių dujų perdavimo ir (ar) skirstymo sistemos;

15.3. prisijungimo taškų techniniai duomenys;

15.4. informacija apie prašymus dujofikuoti pateikusius vartotojus (vartotojų pateiktos paraiškos, kaip nurodyta 8.2.4. ir 8.2.5. punktuose);

15.5. dalyvių kvalifikaciją patvirtinančių dokumentų sąrašas;

15.6. pasiūlymų vertinimo parametrai ir parametrų vertinimo svertiniai kriterijai, numatyti VKEKK patvirtintame Komisijos darbo reglamente;

15.7. planuojamos taikyti dalyvio finansinio įsipareigojimo užtikrinimo priemonės. Esant situacijai, kuomet pasiūlymo kaina, su kuria dalyvis laimėjo konkursą, yra mažesnė už faktiškai atliktų darbų kainą, Komisija sprendžia ar kainos didėjimą lėmė objektyvios, nuo dalyvio nepriklausančios aplinkybės. (Tai nenumatyta kainų skaičiavimo metodikoje)15.8. planuojami taikyti dalyvio

veiklos pradžios apribojimai. Konkurso laimėtojas iki pasiūlyme pateikto darbų atlikimo terminų (žr. 8.2.2. punktą) privalės prijungti 100% konkurso sąlygose nurodytų vartotojų, t.y. kurie pateikė savo paraišką, jei vartotojai vykdys teisėtus konkurso dalyvių reikalavimus dujofikuoti naują teritoriją ekonomiškai pagrįstu būdu. (GDĮ 8.3.str.)

15.9. pasiūlymų pateikimo būdas, vieta ir terminas (laikas nurodomas valandos ir minutės tikslumu), kuris negali būti trumpesnis kaip 6 mėn. nuo paskelbimo apie konkursą pagal šių Taisyklių 13 punktą;

15.10. būdai, kuriais dalyviai gali prašyti konkurso dokumentų paaiškinimų, taip pat būdai, kuriais komisija savo iniciatyva gali paaiškinti (patikslinti) konkurso dokumentus;

15.11. vokų su pasiūlymais atplėšimo vieta ir data (laikas nurodomas valandos ir minutės tikslumu);

15.12. komisijos narių (vieno ar kelių), įgaliotų palaikyti ryšį su dalyviais ir gauti iš jų informaciją ir reikiamus dokumentus, pareigos, vardai, pavardės, adresai, telefonų ir faksų numeriai, elektroninio pašto adresai;

15.13. savivaldybės, kuriai priklauso naujai dujofikuojama teritorija, parengtas ir suderintas vienas iš dokumentų:

- bendrojo savivaldybės teritorijos plano techninės infrastruktūros brėžinys su nurodytais dujų sistemos tinklais;

- dujų sistemos schema (dujotiekio trasa nuo sistemos prijungimo taškų iki vartotojų);

- dujų sistemos trasos parinkimo aktas;

- dujų sistemos specialusis planas.

16. Konkurso dokumentai turi būti tikslūs ir aiškūs, parengti lietuvių kalba.

17. Konkurso dokumentus komisija privalo pateikti dalyviams nedelsdama, bet ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo dalyvio prašymo pateikti konkurso dokumentus gavimo dienos. Jeigu prašymas pateikiamas likus 3 ar mažiau darbo dienų iki skelbime nurodyto pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, konkurso dokumentai turi būti pateikiami tą pačią dieną, kai gaunamas prašymas juos pateikti.

18. Komisija neturi teisės konkurso dokumentų pateikti anksčiau, negu paskelbiama apie konkursą, kaip nurodyta šių Taisyklių 13 punkte.

19. Už konkurso dokumentus gali būti imamas vienodo dydžio užmokeskis, kuris nurodomas skelbime. Jį sudaro dokumentų kopijavimo ir pateikimo da-

lyviams faktinės išlaidos.

3.2.6 VI. Dalyvių kvalifikaciniai reikalavimai

20. Dalyviai, siekiantys įrengti gamtinių dujų perdavimo ir (ar) skirstymo sistemas naujose teritorijose ir pageidaujantys dalyvauti konkurse, turi atitikti šiuos kvalifikacinius reikalavimus:

20.1. Dalyvio darbuotojai privalo turėti Energetikos įstatymo nustatyta tvarka išduotą atestatą eksploatuoti dujų įrenginius.

20.2. Dalyvis privalo turėti atitinkamus padalinius (specialistus), kurie galėtų organizuoti ir vykdyti gamtinių dujų perdavimo ir (ar) skirstymo sistemų įrengimą pagal nustatytus reikalavimus, arba turi sudaryti sutartį su kita įmone, kuri turi nurodytus padalinius (specialistus) ir sutinka vykdyti gamtinių dujų perdavimo ir (ar) skirstymo sistemų įrengimą pagal nustatytus reikalavimus.

20.3. Dalyvis privalo atitikti kitus Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatyme, Gamtinių dujų perdavimo, paskirstymo, laikymo ir tiekimo licencijavimo taisyklėse ir konkurso sąlygose nustatytus reikalavimus.

15.4. Dalyvis turi pademonstruoti, kad yra sėkmingai įrengęs panašias perdavimo ir (ar) skirstymo sistemas.

3.2.7 VII. Pasiūlymų rengimas, pateikimas ir keitimas

21. Konkurso dalyvių skaičius neribojamas.

22. Dalyvis gali pateikti tik vieną pasiūlymą. Pasiūlymą sudaro:

- prašymas dujofikuoti naują teritoriją;
- dujofikavimo sąnaudas pagrindžiantis investicijų projektas;

- papildomi dokumentai, kaip nurodyta šių Taisyklių 23 punkte. Pasiūlymas turi būti pateikiamas raštu, jis turi būti pasirašytas įmonės vadovo ar jo įgalioto asmens. Pasiūlyme nurodoma dalyvio teisinė forma, pavadinimas, buveinė ir darbuotojų, kurie atsakingi už konkursui pateiktus dokumentus, pareigos, vardai, pavardės, telefonų ir faksų numeriai, elektroninio pašto adresai.

23. Kartu su pasiūlymu dalyvis pateikia šiuos dokumentus, patvirtinančius jo atitiktį kvalifikaciniams reikalavimams (“kitus dokumentus” nenumatyta teikti pagal “Pasiūlymo” sąvokos apibrėžimą).

24. Dalyvio pasiūlymas, šių Taisyklių 23 punkte nurodyti dokumentai, patvirtinantys jo atitiktį kvalifikaciniams reikalavimams, taip pat kiti dokumentai pateikiami lietuvių kalba.

25. Dalyvio pasiūlymas, šių Taisyklių 23 punkte nurodyti dokumentai, patvirtinantys jo atitiktį kvalifikaciniais reikalavimams, taip pat kiti dokumentai dedami į voką. Vokas komisijai pateikiamas užklijuotas ir užantspauduotas įmonės antspaudu (jeigu įmonė privalo jį turėti). Ant voko turi būti nurodyti savivaldybės, kurioje organizuojamas konkursas, pavadinimas ir buveinė, konkurso pavadinimas, dalyvio pavadinimas ir buveinė.

26. Pasiūlymas turi būti pateiktas komisijai iki konkurso dokumentuose nurodyto galutinio pasiūlymo pateikimo termino. Jeigu pasiūlymas gaunamas pavėluotai, neatplėštas vokas su pasiūlymu gražinamas registruotu laišku jį atsiuntusiam dalyviui. Vokas su pasiūlymu gražinamas ir tuo atveju, jeigu pasiūlymas pateiktas neužklijuotame ir, kai įmonė privalo turėti savo antspaudą, neantspauduotame įmonės antspaudu voke, t.y. ne taip, kaip nurodyta šių Taisyklių 25 punkte.

27. Dalyvio prašymu, komisijos įgaliotas asmuo nedelsdamas pateikia rašytinį patvirtinimą, kad pasiūlymas yra gautas, ir nurodo gavimo vietą ir datą (laikas nurodomas valandos ir minutės tikslumu).

28. Pasiūlymo ir kartu su juo pagal šių Taisyklių 23 punktą teikiamų dokumentų lapai turi būti sunumeruoti, susiūti taip, kad nepažeidžiant susiuvimo ir numeracijos nebūtų galima į pasiūlymą įdėti naujų lapų, jų pakeisti, ir paskutinio lapo antroje pusėje patvirtinti įmonės vadovo ar jo įgalioto asmens parašu ir antspaudu (jeigu įmonė privalo jį turėti).

29. Dalyvis iki galutinio pasiūlymo pateikimo termino turi teisę pakeisti arba atšaukti savo pasiūlymą, jeigu konkurso dokumentuose nenustatyta kitaip. Toks pakeitimas arba pranešimas, kad pasiūlymas atšaukiamas, pripažįstamas galiojančiu, jeigu komisija jį gauna pateiktą raštu iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos.

3.2.8 VIII. Konkurso dokumentų paaiškinimas

30. Komisija atsako į kiekvieną dalyvio rašytinį prašymą paaiškinti konkurso dokumentus, jeigu prašymas gautas ne vėliau kaip prieš 14 dienų iki konkurso pasiūlymų pateikimo termino pabaigos.

31. Komisija į gautą dalyvio rašytinį prašymą paaiškinti konkurso dokumentus atsako ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo jo gavimo dienos, išsiųsdama prašymo kopiją ir atsakymą visiems dalyviams, kuriems komisija yra pateikusi konkurso dokumentus.

32. Nesibaigus pasiūlymų pateikimo terminui, komisija savo iniciatyva turi teisę paaiškinti (patikslinti) konkurso dokumentus. Tokie paaiškinimai (patikslinimai) visiems dalyviams, kuriems komisija yra pateikusi konkurso dokumentus, išsiunčiami ne vėliau kaip likus 14 darbo dienų iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos.

3.2.9 IX. Vokų su pasiūlymais atplėšimo procedūra

33. Vokai su pasiūlymais atplėšiami komisijos posėdyje. Komisijos posėdis, kuriame atplėšiami vokai su dalyvių pasiūlymais, vyksta konkurso dokumentuose nurodytoje vietoje nurodytu laiku.

34. Vokų su pasiūlymais atplėšimo procedūroje turi teisę dalyvauti visi pasiūlymus pateikę dalyviai.

35. Vokų su pasiūlymais atplėšimo procedūroje dalyvaujantiems dalyviams skelbiamas pasiūlymą pateikusio dalyvio pavadinimas, buveinės adresas ir pagal konkurso dokumentus reikalaujami pasiūlyme pateikti parametrai.

3.2.10 X. Pasiūlymu nagrinėjimas ir vertinimas

36. Konkursui pateiktus pasiūlymus nagrinėja ir vertina Komisija. Pasiūlymai nagrinėjami ir vertinami konfidencialiai, nedalyvaujant pasiūlymus pateikusiems dalyviams. Pasiūlymų vertinamas atliekamas per 1 mėnesį.

37. Iškilus klausimams dėl pasiūlymų turinio, vertindama pasiūlymą, komisija gali paprašyti dalyvio rašytinio paaiškinimo. Tokiu atveju dalyvis iki komisijos nurodyto termino privalo pateikti papildomą paaiškinimą nekeisdamas pasiūlymo.

38. Komisija atmeta pasiūlymą, jeigu dalyvis neatitinka konkurso dokumentuose įvardintų reikalavimų.

39. Komisija ne vėliau kaip per 3 dienas nuo sprendimo atmesti pasiūlymą priėmimo išsiunčia dalyviui pranešimą apie jo pasiūlymo atmetimą, nurodama atmetimo priežastis.

40. Komisijos neatmesti pasiūlymai vertinami pagal svartinį vertinimo kriterijų, kuris yra numatytas VKEKK patvirtintame Komisijos darbo reglamente. Komisija, pagal šių Taisyklių 43 punktą išnagrinėjusi gautas pretenzijas dėl atmestų pasiūlymų, įvertina pasiūlymus ir sudaro pasiūlymų eilę, kurioje pasiūlymai surašomi naudingumo mažėjimo tvarka.

41. Pasiūlymų eilė skelbiama „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“ ir kitu būdu, jeigu jį numato konkurso dokumentai. Komisija apie sudarytą pasiūlymų eilę ne vėliau kaip per 3 darbo dienas išsiunčia raštiškus pranešimus visiems pasiūlymų eilėje nurodytiems dalyviams.

42. Kiekvienas dalyvis, kuris mano, kad komisija, nesilaikydama šių Taisyklių ar kitų teisės aktų reikalavimų, sudarė pasiūlymų eilę ar atmetė pateiktą pasiūlymą ir tuo pažeidė jo interesus, gavęs šių Taisyklių 39 ar 41 punktuose nurodytą komisijos pranešimą, turi teisę ne vėliau kaip per 5 dienas nuo pranešimo gavimo dienos išsiųsti raštišką pretenziją komisijai dėl šių Taisyklių ir kitų teisės aktų reikalavimų nesilaikymo.

43. Komisija privalo išnagrinėti pretenziją, priimti motyvuotą sprendimą ir išsiųsti raštišką pranešimą pretenziją pateikusiam dalyviui ir kitiems dalyviams, kuriuos gali įtakoti priimtas sprendimas, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo pretenzijos gavimo dienos. Jeigu pretenzija dėl komisijos sprendimo atmesti pasiūlymą pagrįsta, atmestas pasiūlymas priimamas ir vertinamas su kitais pasiūlymais šių Taisyklių 40 punkte nustatyta tvarka. Jeigu pretenzija dėl komisijos sudarytos pasiūlymų eilės pagrįsta, komisija priima sprendimą pakeisti pasiūlymų eilę. Dalyvis, nesutinkantis su komisijos sprendimu, turi teisę apskųsti jį teismui.

3.2.11 XI. Sprendimas apie konkursą laimėjusį pasiūlymą

44. Komisija, pagal šių Taisyklių 43 punktą išnagrinėjusi dalyvių pretenzijas, teikia VKEKK pasiūlymą patvirtinti konkurso laimėtoju dalyvį, kurio pasiūlymas buvo įvertintas kaip naudingiausias, remiantis svertiniu kriterijumi, ir kuris pasiūlymų eilėje yra pirmas. (Visi turi lygias teises teikti pasiūlymus iki nustatyto termino) Konkurso laimėtoją tvirtina VKEKK. Jeigu iki konkurso dokumentuose nurodyto galutinio pasiūlymo pateikimo termino nebuvo gautas nė vienas pasiūlymas arba gauti pasiūlymai buvo atmesti dėl šių Taisyklių 23 punkte nurodytų reikalavimų neįvykdymo, konkursas yra skelbiamas neįvykęs. Pakartotinas konkursas gali būti skelbiamas, kai iniciatorius pateikia pakartotiną prašymą teritorijai dujofikuoti, bet ne anksčiau kaip po 12 mėnesių laikotarpio nuo neįvykusio konkurso dokumentuose nurodyto galutinio pasiūlymų pateikimo termino.

45. Komisija ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo šių Taisyklių 44 punkte nurodyto VKEKK sprendimo priėmimo dienos išsiunčia raštišką pranešimą konkursą laimėjusiam dalyviui, kuris privalo per 15 dienų nuo pranešimo gavimo dienos kreiptis į Valstybinę kainų ir energetikos kontrolės komisiją. VKEKK priima sprendimą konkurso laimėtoju leisti įrengti gamtinių dujų perdavimo ir (ar) skirstymo sistemas konkurso sąlygose numatytoje dujofikuojamoje teritorijoje.

46. Konkursą laimėjęs dalyvis turi vykdyti veiklą pagal sąlygas, kurias jis nurodė savo pasiūlyme.

4 Išvados ir pasiūlymai

Išanalizavus ES šalių patirtį suteikiant teisę įrengti naujas perdavimo ir skirstymo dujų sistemas naujose nedujofikuotose teritorijose buvo nustatyta, kad ES šalyse dujų infrastruktūros plėtra yra vykdoma:

- Vykdamas nacionalinio planavimo procesą;
- Taikant atvirojo sezono procedūras.

Pastarosios atitinka Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/55/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamento Nr. 1775/2005 nuostatas dėl skaidrumo ir ne diskriminacijos kriterijų taikymo vykdamas dujų sistemų plėtrą.

Europoje veikianči Europos elektros ir dujų reguliuotojų grupė 2007 gegužės mėnesį pristatė gerosios patirties ataskaitą, kurioje nurodomos rekomenduotinos naujos infrastruktūros įrengimo procedūros taikant atvirojo sezono metodą.

Pabrėžtina, kad atvirojo sezono taikymas nėra vienintelis galimas taikyti pajėgumų poreikio identifikavimo būdas. Gali būti taikomi ir kiti mechanizmai, tačiau jie privalo užtikrinti jau minėtus skaidrumo ir ne diskriminacijos reikalavimus.

Lietuvoje šiuo metu nėra teisinės bazės reglamentuojančios naujos gamtinių dujų sistemų infrastruktūros įrengimo procedūrą, kuri remtųsi LR Gamtinių dujų įstatyme priimta nauja nuostata, teigiančia: „Naujas perdavimo ar skirstymo sistemas naujoje dujofikuojamoje teritorijoje turi teisę įrengti juridiniai asmenys, įgiję šią teisę konkurso būdu“ (GD įstatymas, 8 straipsnis, 3 p.).

Pagrindinis skirtumas tarp ES šalims rekomenduojamos įdiegti tvarkos gairių ir Lietuvoje siūlomos taikyti tvarkos yra tai, kad gairėse teisė įrengti sistemą nėra įgyjama konkurso būdu.

Darbe yra pateiktas „Naujų gamtinių dujų sistemų naujoje dujofikuojamoje teritorijoje įrengimo taisyklės“ projektas.

Pateikiamame taisyklių projekte pristatoma naujų teritorijų dujofikavimo konkurso rengimo tvarka. Pagrindinis dėmesys skiriamas natūralios monopolijos veikimo principų bei konkurencijos nuostatų suderinimui.